

тиці роботи, організувати і згуртувати студентський колектив, націлити на вирішення завдань самостійної роботи.

Самостійна робота з фізичного виховання можлива лише за умови психологічної готовності та переконаності студентів в її необхідності. Студенти повинні бути готовими сприймати інформацію викладача, уміти її аналізувати та робити відповідні висновки. Основою для формування переконання в необхідності самостійних занять фізичними вправами є знання про значення занять для всебічного розвитку, підвищення фізичної і розумової працездатності, виховання моральних і вольових якостей.

Ефективність самих фізичних вправ буде найвищою лише за умови дотримання необхідних санітарно-гігієнічних норм. Якби добре не був

Література

1. Аникеенко В. А. Самостоятельная работа студентов и формы ее контроля // Пути совершенствования учебного процесса в вузе. — Саратов, 1993. — С. 28— 34.

ПОЛЬОВА ПРАКТИКА – НЕОБХІДНА УМОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Рогожа М.М. (м. Київ)

На нинішньому етапі розвитку середньої освіти, коли сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють учителеві загальноосвітньої середньої школи легко та енергетично малозатратно готуватися до проведення сучасного уроку біології, роль польових практик не тільки не зменшується, навпаки – вона зростає [1]. Використання на різних етапах уроку особистого досвіду вчителя, здобутого під час польових практик, безсумнівно, надає переконливості та достовірності тим даним, що залучаються до актуалізації або формування опорних знань, умінь та навичок навчальних предметів біологічного циклу.

Значення особистого досвіду вчителя, особливо щодо вміння визначити рослину чи тварину, практичне володіння навиками гербаризації, збереження натурних зафіксованих препаратів тваринного походження, відловлювання та утримання тварин у шкільному живому куточку, їх утримання та догляд, без сумніву, все це та багато іншого – здобуток польових практик. Одночасно, це неоціненний скарб для проведення позакласної та позашкільної навчально-виховної роботи, організації роботи біологічного гуртка чи забезпечення якості та ефективності навчальних екскурсій. На нашу думку, кожен навчальний предмет біологічного спрямування має прекрасні можливості для делікатної демонстрації особистих умінь і навичок вчителя, здобутих ним у ході практичних занять під час практик. Лише один приклад – визначення віку риби за річними кільцями приросту луски за допомогою мікроскопа. Операція ефективна – істина, виявляється лежить на поверхні явища, а для учнів це запам'ятовується.

В умовах зростання автономізації вищих навчальних закладів їм під силу організація та проведення серії польових практик різноманітного спрямування (ентомологічної, геологічної, морфологічної, фауністично-флористичних і фізико-географічної), організація та проведення котрих всіцільно підпадають під принципи класичної дидактики. Звичайно, у ході підготовки до їхнього проведення виникають труднощі, часом істотні, однак колективна воля та прагнення керівництва до якісної підготовки та проведення польових практик, поза всяким сумнівом, дозволять досягнути поставленої мети.

Водночас, питання якісної підготовки вчителя біологічних дисциплін, її практичної складової, як виявилось, має тривалу та непросту, часом трагічну,

історію. Перші згадки про формування практичних навичок поводження у живій природі Середнього Лівобережжя, формування екологічної культури знаходимо у спогадах В.О. Водяницького (1893-1971) [2], зокрема, його перші спільні екскурсії в природу з академіком УАН О.М. Нікольським (1858-1942) [3].

Пізніше лінія екологічної культури та практичного спілкування у природі, здобута ним у період навчання у харківському університеті, стала логічним продовженням спільної зі студентами дослідницької та навчально-практичної діяльності М.І. Гавриленка (1889-1971) [4]. У наступному часі вона знайшла своє відображення у бажанні та вмінні вченого зафіксувати ті об'єктивно немінучі зміни в оточуючому середовищі під впливом посилення впливу антропогенного фактора [5]. Робота стала однією з піонерських природоохоронних робіт регіонального рівня, при цьому спиралася на досвід багаторічних спостережень, помножений на аналіз виявленого та узагальнення встановлених закономірностей.

На Півдні України окремими перспективно мислячими вченими також проводилася та, головне, відстоювалася лінія на поєднання у навчально-виховному процесі теоретичної та практичної складової. Так, професор-зоолог О.О. Браунер (1857-1941) [6], був звільненим з Одеського сільськогосподарського за пропаганду вітчизняного досвіду з виведення породи орловських рисаків і досвіду Ф. Фальц-Фейна зі збереження видового різноманіття флори та фауни в Асканія-Нова. А дещо пізніше – з Одеського інституту професійної освіти тільки за те, що турбувався про те, щоб учитель, приступаючи до викладання в школі, добре знав фауну, особливо місцеву. Відповідно, виходячи з досвіду та глибокої переконаності у необхідності такого кроку, пропонував ввести до переліку навчальних дисциплін природничих факультетів (навчальні) курси з вивчення фауни, зоогеографії та охорони природи [7].

Не менш значимою для розуміння громадянської позиції та наукових переконань щодо важливості практичних знань, здобутих у ході польових досліджень, відтак, практичних знань з фауністики, особливостей її поширення на відповідних територіях Криму та південно-західної частини України вбачається позиція І.І. Пузанова [8]. Працюючи у Кримському університеті (пізніше – Кримському педагогічному інституті) свідомо та цілеспрямовано формував у студентів міцні наукові знання та практичні уміння та навички шляхом проведення занять у природничому музеї та тривалих екскурсій у природу.

Водночас, цей період у вітчизняній педагогіці був характерний захопленням «різними видами педагогік, педологій і методик». Природно було очікувати, що на цій основі виникне конфлікт між кваліфікованими науковими працівниками та адептами нового напрямку, пізніше відкинутого сутнісно подальшого розвитку педагогіки. На жаль, багато крупних вчених залишили Кримський педагогічний інститут. У 1933 році покинув його та залишив Крим також і Пузанов.

Цей перелік подвижників української зоологічної науки набагато ширший, припускаємо одночасно, що такого ж високого ґатунку імені вчених-подвижників існують і в ботаніці та інших розділах біологічної науки, що дає підстави спиратися на досвід попередніх поколінь викладачів вищої школи та говорити про необхідність єдності теоретичної та практичної підготовки учителів біології. Разом з тим, практична підготовка є тією основою, котра забезпечує цілісну та системно вмотивовану структуру логіки їх підготовки, поєднує в єдине ціле теоретичну та практичну складові професійної підготовки.

Література

1. Наказ Міністерства освіти України № 161 від 02.06.1993 року Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 листопада 1993 р. за № 173.

2. Водяницкий В.А. Записки натуралиста. – М.: Наука, 1975. – 193 с.
3. Мазурмович Б.Н. Александр Михайлович Никольский (1858-1942). – М.: Наука, 1983. – 75 с.
4. Ротач П. Гавриленко Микола Іванович [Краєзнавці. Бібліогр. Словник України] Пам'ятки України. – 1991. - №2-3. – С. 93.
5. Гавриленко Н.И. Позвоночные животные и урбанизация их в условиях города Полтавы. – Харьков. – Изд-во ХГУ, 1970. – 139 стр.
6. Пузанов И.И. Александр Александрович Браунер Жизнь и научная деятельность. – Труды Ин-та истории естествознания и техники АН СССР, 1960, т. 32. История биологических наук, вып. 7, с 309-371. Библиогр.: с. 361-371 (232 назв.).
7. Пузанов И.И. Ред.: Александр Александрович Браунер. Біобібліографічні матеріали. Скл.: В.М. Конський і Л.П. Котова. – Одеса, 1957. – 30 с. (Одеська держ. наук. б-ка ім. О.М. Горького).
8. Борейко В.Е. Популярный биографо-библиографический словарь-справочник деятелей заповедного дела и охраны природы Украины, царской России и СССР (1860-1960). Том второй (М – Я). Серия: история охраны природы. Вып. 5, 1995. – 224 с. Иван Иванович Пузанов (12.04.1885 – 22.01. 1871). – С. 49-56.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

Сербін В.В. (м. Вінниця)

Інтеграція України в європейський освітній простір та впровадження кредитно-трансферної системи навчання вимагає переосмислення методичних підходів до організації навчального процесу у вищій школі та встановлює нові вимоги до самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студентів – це навчально-пізнавальна діяльність студентів, яка спрямована на засвоєння та формування знань, умінь і навичок, що реалізується з урахуванням їх індивідуальних особливостей та пізнавальних можливостей на аудиторних заняттях або позааудиторний час за завданнями викладача, під його керівництвом і контролем, але без його безпосередньої участі.

В процесі організації самостійної роботи з органічної хімії важливе місце займає індивідуальна робота, яка полягає у виконанні студентами індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ), яке належить до обов'язкових видів навчальної діяльності, є довготривалим за часом виконання та передбачає високий ступінь самостійності студентів. У системі підготовки майбутніх вчителів хімії під індивідуальним навчально-дослідним завданням розуміють індивідуально-диференційовану особистісно-орієнтовану форму організації самоосвіти студентів, яка сприяє розвитку педагогічних здібностей і утворює комплекс, що забезпечує ефективну теоретичну, методичну та практичну підготовку [1].

В залежності від навчальної мети та рівня підготовки студентів ІНДЗ поділяють на експериментальні (дослідницькі або творчі), навчальні (частково-пошукові) та реферативні (репродуктивні) [1].

Реферативні ІНДЗ полягають в теоретичному аналізі наукової та навчально-методичної літератури з органічної хімії і передбачають узагальнення, систематизацію знань студентів з конкретної теми курсу. Прикладом реферативного ІНДЗ може бути таке завдання: «Охарактеризуйте методи одержання, фізичні і хімічні властивості запропонованої органічної речовини». Дане ІНДЗ вимагає від студента на основі аналізу літературних джерел охарактеризувати методи одержання, фізичні та хімічні властивості однієї біфункціональної органічної сполуки, яку студент вибирає самостійно із запропонованого викладачем